

BIOLOGISCH KENNIS GEDEELD DOOR ERF EN HEMUS

Rendabele landbouw samen met de natuur

JORG TÖNJES

De Flevopolder heeft zich bewezen als kraamkamer voor biologische landbouw. ERF speelde een grote rol daarin. Zusterorganisatie Hemus staat daarnaast voor het vergaren en verspreiden van kennis over agro-ecologische landbouw.

ERF staat voor Exploitatie Reservegronden Flevoland. De stichting beheert de grond die nog een definitieve bestemming moet krijgen. Toen ERF 28 jaar geleden werd opgericht, behoorde de stichting meer dan 3.000 hectare in Flevoland. Nu steeds meer grond zijn bestemming krijgt, is daar 1.200 hectare van over.

Deel van het model van ERF is de direct oproepbare grond. Zodra er een nieuwe bestemming is, laat ERF de grond los.

De opzet van ERF lijkt eindig. Bijzonder is dat de stichting de gronden zoveel mogelijk biologisch exploiteert. Daarmee ontstond het grootste plantaardige praktijkbedrijf van de biologische sector in Nederland.

De schaalgrootte van ERF en de samenwerkingen met collega's, ketenpartijen, onderwijs en onderzoek en bewoners van het gebied levert veel kennis en ervaring op. De bestuurders van ERF wilden die kennis beschikbaar maken voor iedereen en het liefst uitbreiden. Dit was een belangrijk argument bij de oprichting van Hemus.

Hemus is de Romeinse naam voor de Eem, de rivier die vanuit Utrecht naar de Noordzee stroomde. De oude loop daarvan stroomde, lang voor de polders in het IJsselmeer werden aangelegd, over de huidige polderbodem. Dit stroomgebied is de thuisbasis van stichting Hemus.

Met ERF en andere partners wil Hemus een droom waarmaken: een grootschalige, rendabele landbouw, waarbij biologische landbouw en natuur volledig met elkaar zijn geïntegreerd en de biodiversiteit ver-

betert. Hemus werkt aan deze ontwikkeling op gronden die ze lang in beheer kan krijgen. Daarmee continueert de zusterstichting het pionierswerk van ERF.

Jaco Burgers werd achttien jaar geleden directeur van ERF. 'Toen ik daar begon, zeiden veel mensen dat ik het er wel niet lang zou uithouden met dat biologisch boeren. Dat is wel een lange tijd geworden. Ik ben de veerkracht van biologische systemen mooi gaan vinden. Ook de samenwerking tussen gangbare en biologische bedrijven is beter geworden. We hebben de goede weg gevonden en zijn een stabiele factor in het gebied geworden.'

Richting de ambtelijke en bestuurlijke organisaties in de polder maakte ERF zich hard voor de groene kant van het gebied. Oud-voorzitter Bart Fokkens van ERF: 'Rijkswaterstaat was grijs en blauw. Groen ontbrak. Wij hebben de groene poot ingebracht en zie nu wat ervan is gekomen: vergroening van de landbouw.'

In de vermarktning van landbouwproducten en in de samenwerking met anderen in het gebied was ERF een partij van omvang. Burgers: 'Mooi aan biologisch is dat we sterk zijn betrokken bij de afzet van onze producten. We bouwden aan langdurige relaties. Je wilt wat aan je product overhouden en daarna nog nieuwe deals kunnen maken.'

BALANS ZOEKEN

ERF zocht steeds naar de balans tussen de maatschappelijke doelen van de stichtingen en de economische belangen van de bedrijfsactiviteiten. Fokkens: 'Biologische doelen

Strokenteeltproef bij Zeewolde. Smalere stroken maken de teelt weerbaarder tegen ziekteverspreiding dan brede stroken.

Foto: ERF

'We willen de wereld voeden zonder ecosystemen te schaden'

hangen samen met beter voor de grond zorgen, maar het moet ergens ook worden verdiend om de doelstellingen waar te maken.'

Hemus gaat de doelstellingen van ERF verder voorbij. Bij Hemus zetten de medewerkers de ontwikkeling van agro-ecologische landbouw voort. 'Dat wilden we niet alleen op papier goed regelen. Daarom hebben we het personeel erbij betrokken. We wilden het transparant doen', zegt de oud-voorzitter.

Verantwoord beheer telt volgens

Fokkens voor de doelstellingen die je nastreeft en voor hoe je met personeel omgaat.

SCHUIVENDE PERSPECTIEF

Gerjan Snippe van teeltbedrijf Bio Brass is een van de samenwerkingspartners van ERF. Met het verstedelijken van de polder en daarmee het dichterbij komen van de bewoners naar de boeren en met veranderende ideeën over landbouw en duurzaamheid zag hij het perspectief van mensen verschuiven.

'Toen mijn ouders hier in 1986 begonnen, zagen ze een bestendig bedrijfsmodel met koeien.' Die intensiviteit als ideaal is volgens Snippe verdwenen.

'Voor mijn Nuffield Scholarship sprak ik boeren in binnen- en buitenland. Ik kwam erachter dat vanuit het boerenhart niemand wilde intensiveren. Liever hebben boeren een ruimer bouwplan. We hebben hier mooie grond en willen werken aan de weerbare bodem voor het geval die bui van 100 millimeter wel of niet komt', zegt de ondernemer.

Snippe denkt dat het perspectief voor boeren en voor het werk van Hemus gunstig is. 'Het momentum is daar om aan verandering te doen.'

Hemus-directeur Rosemarie Slobbe sluit in haar visie aan bij die weerbare bodem en teelt. 'Wij zullen altijd zoeken om biologische teeltsystemen robuust te maken tegen weersinvloeden, ziekten en plagen. Vooral de strokenteelt trok daarbij de aandacht. Hemus is in de gelukkige positie om daarmee door te mogen ontwikkelen.'

Strokenteelt is een element in de kennisontwikkeling, zegt Slobbe. Ze legt de nadruk op systemen die natuurinclusief, biologisch en ecologisch met elkaar verbinden.

'We willen de wereld voeden zonder functionerende ecosystemen te schaden. Voor de wetenschappelijke kant werken we daarom samen met Aeres Hogeschool en Wageningen University & Research. De stadslandbouw brengt de sociale poot en de landbouw brengt de rest. Hemus is de plek om toekomstbestendige landbouw te ontwikkelen.'

Boek 'Pionieren toen en nu' belicht geschiedenis

Journalist Berrie Klein Swormink documenteerde de geschiedenis van stichting ERF en haar zusterstichting Hemus in het boek 'Pionieren toen en nu'. Oud-voorzitter Bart Fokkens van ERF ziet het als de verantwoordelijkheid van ERF om de kennis en ervaring die zijn opgedaan, te delen. Daarbij gaat het om de positieve resultaten en de lering die kan worden getrokken uit de fouten, zo zei hij bij zijn afscheid.

Klein Swormink dook diepte in met de vele interviews en research die nodig waren voor het boek. 'Dan kom je erachter dat veel mensen gemotiveerd zijn om de biologische landbouw tot een succes te maken. Door de aanpak van ERF en Hemus is het draagvlak voor de biosector op de nieuwe hoofdlocatie van ERF in het Flevolandse Zeewolde.

De journalist trekt in zijn boek de conclusie dat het pionieren van ERF als tijdelijke grondbeheerder en de specialisatie naar kennisontwikkelaar met stichting Hemus resultaten heeft afgeworpen. Daarmee zijn ERF en Hemus opgeschoven naar agro-ecologische innovatoren.

Hemus-directeur Rosemarie Slobbe legde bij de boekpresentatie extra nadruk op de sterke verbanden die Hemus legt met buitenstaanders, misschien beter 'partners bij de ontwikkeling van duurzame landbouw samen met de natuur' te noemen. 'Wij hopen dat Hemus in de toekomst over genoeg hectares kan beschikken om dit onderzoek voort te zetten', stelt zij.

Met een sterk op de praktijk gerichte aanpak bij Hemus en de samenwerking met alle partners heeft de stichting troeven om door te innoveren.

De Ekoland Innovatieprijs 2020 ging naar de strokenteeltproef. Rechts ERF-directeur Jaco Burgers.

Foto: Jorg Tönjes